

UVOD

Oliver Jens Schmitt, Peter Štih, Peter Vodopivec, Arnold Suppan in Andrej Rahten

V kateri geografski prostor je umeščena ta zgodovina?	2
V kakšnem časovnem okviru je potekala ta zgodovina?	3
Kakšen pomen so imele skozi stoletja različne meje in kako močno so vplivale na življenjske okoliščine?	5
Katere skupine prebivalstva je treba upoštevati v slovensko-avstrijski zgodovini? Od kdaj lahko govorimo o Avstrijcih in Slovencih?	6
Kateri elementi so skozi stoletja oblikovali etnične, regionalne in/ali državne identitete?	7

NARAVNI PROSTOR IN PROMETNE POTI

<i>Katharina Winckler</i>	11
-------------------------------------	----

ZGODNJE SREDNJEVEŠKI ZAČETKI SLOVANI IN BAVARCI V SKUPNEM PROSTORU

Peter Štih in Katharina Winckler

Uvod	17
Naselitev Slovanov – nova imena in identitete na nekdanjih rimskih tleh, kontinuitete in prelomi	18
Zgodnji Bavarci, njihova širitev v vzhodnoalpski prostor in prve konfrontacije s Slovani	23
Karantanija in druge slovanske gospostvene tvorbe v vzhodnoalpskem prostoru in na ozemlju bavarske Vzhodne krajine	29
Ko je Cerkev začela govoriti slovansko – pokristjanjevanje Karantancev in njegov nadregionalni pomen	35
Frankovska ekspanzija in slovanska integracija	40
Karantanija in bavarska Vzhodna krajina po letu 828	46
Prihod Madžarov, konec karolinškega reda vzhodno od Anize in Soče ter posledice – pogled naprej	51

VISOKI IN POZNI SREDNJI VEK OBlikovanje ENOTNEGA GOSPOSTVENEGA PROSTORA MED ALPAMI IN JADRANOM

Marija Wakounig in Matjaž Bizjak

Uvod	55
Od mejne grofije do vojvodine	55
Zgodnji Habsburžani v vzhodnoalpskem prostoru: boj za deželno gospostvo	63
Deželni knez in njegove dežele	69
Človek v prostoru in času	70
Kultiviranje življenjskega prostora: notranja kolonizacija	73
Višinska kolonizacija	79
Krog življenja	81
Razcvet mest	82
Razcvet neagrarnega gospodarstva	84
Duhovno življenje: samostani – škofije – univerze	86
Samostani	86
Dolga pot do (nad)škofije	92
Dunaj kot duhovno središče Kranjcev in Spodnjih Štajercev	94

OD POZNEGA SREDNJEGA VEKA DO ZGODNJEGA NOVEGA VEKA V VRTINCU OSMANSKIH VDOROV, KMEČKIH UPOROV IN VERSKIH SPOROV

Marija Wakounig in Luka Vidmar

Uvod	97
Nemirni časi: Osmani in kmečki upori	102
Začetki habsburške Vojne krajine	104
Gospodarska povezanost	105
Reformacija	107
Deželna in stanovska identiteta v Notranji Avstriji	111
Jezikovna, verska in etnična identiteta v Notranji Avstriji	112
Skupni kulturni prostor	119
Sklep	127

ABSOLUTIZEM IN RAZSVETLJENSTVO V 17. IN 18. STOLETJU

Marko Štuhec in Harald Heppner

Časi se trajno spreminjajo	131
Politika prestavi na nov način ravnanja	131
Naporno zmanjševanje zaostalosti v gospodarstvu in prometu	138
Edino katoliška vera lahko odreši	142
Praznoverje, ostanek predrazsvetljenskih časov	145
Nova obrežja kulturnega življenja	146
Jezikovna krajina	150
Družba med peresom in mečem ter plugom in motiko	156
Podeželje kot življenjski prostor	165
Mesto kot življenjski prostor	169
Sklep	172

OD FRANCOSKE REVOLUCIJE DO LETA 1848

Werner Drobesch in Peter Vodopivec

Odmev francoske revolucije v Notranji Avstriji	175
Leto 1789 v časopisju	175
Kmečki upori in plemiški odzivi nanje	176
Simpatizerji francoske revolucije na Štajerskem, Koroškem in Kranjskem	177
Vojne s Francozi leta 1797 in leta 1805	179
Razpad notranjeavstrijske zveze dežel in vzpostavitev Ilirskih provinc	180
Nova ureditev notranjeavstrijskih dežel in politična iluzija Ilirskega kraljestva	184
Družbenogospodarski razvoj v predmarčni dobi: zametki agrarne modernizacije in znanilci krize v rudarsko-železarski industriji	186
Šolstvo in šolski obisk v notranjeavstrijskih deželah v predmarčni dobi	202
Duhovščina in Cerkev	203
Časopise in kulturno življenje	204
Jeziki	210
Občutje deželne in narodne pripadnosti	211
Slovensko kulturno gibanje	211
Ilirsko gibanje	214
Slovensko in nemško gibanje pred revolucijo 1848	214

OD REVOLUCIONARNEGA LETA 1848 DO 1914

OBDOBJE CESARJA FRANCA JOŽEFA

Ernst Bruckmüller in Jernej Kosi

1848 – leto revolucije	219
Šoštanj in družina Vošnjak (Woschnagg). Primer socialnoekonomskega in političnega razvoja med letoma 1850 in 1914	224
Družba v gibanju	226
Avtonomna lokalna uprava, državna uprava, parlamentarna predstavniška telesa	226
Deželni zbori	231
Začetek politične mobilizacije – stranke	234
Prometna revolucija in industrializacija	236
Spreminjanje družbe – zlasti v deželah Koroški, Kranjski, Štajerski, Goriški, Trstu in Istri (Primorska). Migracijska gibanja	240
Razvoj mest. Počasna ali hitrejša urbanizacija	244
Izobraževanje, kultura in znanost: šolstvo	245
Znanost	248
Kultura: je obstajala nadnacionalna »avstrijska« kultura?	248
Dva Slovenca in dunajska moderna	249
Slovenska književnost – pomembna nosilka narodnega gibanja	251
Književnost pri nemških Avstrijcih s posebnim upoštevanjem dvojezičnih dežel	253
Od nacionalne diferenciacije do narodnega boja. Od dvojezičnosti k enojezičnosti	254
Oblikovanje nemškega naroda in nemški nacionalizem v habsburški monarhiji	256
Oblikovanje slovenskega naroda in slovenski nacionalizem	257
Konflikti – popisi prebivalstva	260
Instrumenti nacionalizacije – zborovanja, tabori, narodnoobrambna društva, čitalnice, tisk in demonstracije	261
Cerkev in narod	262
Nemško šolsko društvo in »Südmark«	263
Družba svetega Cirila in Metoda	263
Stopnje radikalizacije	264

NACIONALNA LOČITEV V PRVI SVETOVNI VOJNI (1914–1918)

Arnold Suppan in Gregor Antoličič

Atentat v Sarajevu, julijska kriza 1914 in izbruh svetovne vojne	269
Dvomi o lojalnosti Slovencev in pritisk nanje	270
Preobremenitve avstro-ogrske vojske	271
Zaostritev gospodarskih razmer in socialna katastrofa	285
Nacionalna ločitev med avstrijskimi Nemci in Slovenci 1917/18	291

USTANOVITEV DRŽAVE IN RAZMEJITEV AVSTRIJA IN SLOVENIJA 1918–1920

Andrej Rahten in Arnold Suppan

Republika Nemška Avstrija ter Država Slovencev, Hrvatov in Srbov	301
Vojaški spopadi in diplomatski spori	304
Milesova misija	306
Jugoslovansko-avstrijska meja na mirovni konferenci spomladi 1919	308
Jugoslovanski poskusi vojaške odločitve, april–junij 1919	313
Avstrijska mirovna delegacija v Parizu, maj–september 1919	314
Priprave za plebiscit na Koroškem	316
Koroški plebiscit 10. oktobra 1920	321

NEVOŠČLJIVI SOSEDI: REPUBLIKA AVSTRIJA – KRALJEVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV/JUGOSLAVIJA, 1920–1938

Andrej Rahten in Arnold Suppan

Nasprotja in spori, 1920–1923	325
Sosedska »prilagajanja«, 1923–1929	331
Nemška manjšina v Sloveniji – slovenska manjšina v Avstriji	338
Nemci v Sloveniji	342
Slovenci na Koroškem	346
Publicistične primerjave	348
Politična zastopstva	349
Manjšinske peticije Društvu narodov	351
Kraljeva diktatura in kanclerjeva diktatura v svetovni gospodarski krizi, 1929–1934	355
Avstrija in Jugoslavija v senci nacionalsocializma, 1933–1938	357
Juljski puč 1934 in odziv Jugoslavije	357
Stališče Jugoslavije do vprašanja anšlusa	359
Nemška in slovenska manjšina med asimilacijo in iredento	361

AVSTRIJSKE IN SLOVENSKE DEŽELE POD NACISTIČNO VLADAVINO 1938–1945

Arnold Suppan in Bojan Godeša

Uvod	367
Uveljavljanje in zasidranje nacistične vladavine v Avstriji	368
Nacistično vojno gospodarstvo in nacistična socialna politika	373
Cerkveno in kulturno življenje v Vzhodni marki	378
Sodelovanje prebivalcev Vzhodne marke v vojni	378
Koroški Slovenci pod nacistično vladavino	379
Nacistični sistem represije, odpor in uničevalna politika	382
Slovenija (Dravska banovina) med anšlusom in aprilsko vojno (1938–1941)	383
Aprilska vojna leta 1941 in razkosanje Slovenije	385
Nacistična vladavina na Spodnjem Štajerskem, v Mežiški dolini in na Gorenjskem 1941/42	388
Nacistična okupacijska uprava in gospodarstvo	388
Germanizacija na Spodnjem Štajerskem, v Mežiški dolini in na Gorenjskem	392
Okupacija ali priključitev?	395
Katoliška cerkev in nacistična okupacija	395
Množični izgon Slovencev iz Spodnje Štajerske, Mežiške doline in Gorenjske 1941/42	396
Preselitev kočevarskih Nemcev v Spodnjo Štajersko leta 1941	398
Osvobodilna fronta in Slovenska zaveza	400
Italijansko-slovenska konfrontacija v Ljubljanski pokrajini	403
Začetki partizanske vojne na nemškem okupacijskem območju 1941–1943	404
»Totalna vojna« v Sloveniji pod nemško zasedbo 1943–1945	406
Domobranska prisega	411
Državljska vojna v Sloveniji 1941–1945	412
Moskovska Deklaracija o Avstriji in zavezniški načrti za povojno ureditev	418
Konec nacistične vladavine v Sloveniji	419
Konec vojne v »alpskih in podonavskih rajhsgauih« (Avstriji)	422
Izgon in obsodba	424
Bilanca nacistične vladavine v Avstriji in Sloveniji 1938–1945	425

MED VZHODOM IN ZAHODOM AVSTRIJA IN JUGOSLAVIJA V ČASU HLADNE VOJNE

Mateja Režek in Ulfried Burz

Republiki z različnima političnima in družbenoekonomskima sistemoma	429
Nadaljevanje vojne z drugimi sredstvi: avstrijsko-jugoslovanski odnosi v prvih povojnih letih	438
Pogajanja o Avstrijski državni pogodbi	441
Normalizacija jugoslovansko-avstrijskih odnosov	444
Avstrijska državna pogodba in njen 7. člen	445
Nevtralna Avstrija in neuvrščena Jugoslavija na mednarodnem diplomatskem parketu	449
Šestdeseta leta: desetletje pomiritve in sodelovanja	451
Svinčena sedemdeseta	456
Delovna skupnost Alpe-Jadran: regionalno sodelovanje prek meja blokov in ideologij	460
Gospodarski odnosi med Jugoslavijo in Avstrijo	462
Kulturne in znanstvene izmenjave	467

OD OSAMOSVOJITVE SLOVENIJE DO SKUPNEGA ČLANSTVA V EVROPSKI UNIJI

Kornelija Ajlec, Maximilian Graf in Boštjan Udovič

Uvod	475
Pomen avstrijske podpore v procesu osamosvajanja	475
Avstrijsko in slovensko članstvo v EU	483
Gospodarski odnosi	488
Slovenska manjšina v Avstriji	491
Pripadniki nemško govoreče etnične skupine v Sloveniji	492
Denacionalizacija in restitucija	495
Jedrska elektrarna Krško	496
Kulturno sodelovanje	498
Lipicanci in rodovniške knjige	499
Migracijska kriza in njene posledice	502
Sklep	505

PODOBA DRUGEGA ALI SOSED V OGLEDALU SOSEDA

Danijel Grafenauer in Marija Wakounig

Stereotipi in miti kot sestavni del narodnih zgodovin	507
Slovenske predstave in stereotipi o Avstrijcih	508
Avstrijske predstave in stereotipi o Slovencih	512
Spreminjanje dojemanja soseda v zadnjih desetletjih	515

ZA ZAKLJUČEK

<i>Oliver Jens Schmitt in Peter Štih</i>	519
--	-----

KRAJEVNO KAZALO	525
IMENSKO KAZALO	532
SEZNAM SLIKOVNEGA GRADIVA Z VIRI	541
SEZNAM ZEMLJEVIDOV	551
SEZNAM TABEL	553
SEZNAM AVTORIC IN AVTORJEV	554